అటు సన్నాయి మేళంతో వినతాసుతవాహనుడై కాంచీ వరదుడు బయల్దేరుతుండగా, యిటు రికాబులో కాలుపెట్టి, కళ్ళాన్ని బిగపట్టి, చివాలున పైకెగిరి, గుర్రంపైన కూర్చున్నాడు శేషాద్రి. మున్నెన్నడూ చేసి చూడని పని! శేషాద్రి కాస్త తబ్బిబ్బు పడిన మాట నిజం. కానీ అది తొట్రుబాటు సమయం కాదని శేషాద్రికి తెలుసు. వెయ్యి కళ్ళు తనవైపు పరకాయించి చూస్తున్నాయి. తనలోని ప్రతి కదలికకూ ఎక్కడలేని ప్రాధాన్యం వచ్చిపడిన ఈ విచిత్ర పరిస్థితిలో తనెంత జాగ్రత్తగా వుండగలిగితే అంత మంచిది ....

సర్దుకుని చక్కగా కూర్చున్నాడు శేషాద్రి. పిలువ్వంతలో శీఘ్రంగానే కూర్చోగలిగామన్న నమ్మకం కలిగిన తరువాత, అతడొకసారి తన చుట్టూరా కలయ పరికించాడు. ఎట్టెదుట మేళం మ్రోగుతోంది. ఆ మేళంలో ప్రత్యేకించి చెప్పుకోదగిన ముఖ్యాంశం డోలు. మేలు మేలు! అది డోలు కాదు—శివతాండవాన్ని చూస్తూ పరవశుడై తలాడిస్తున్న నందికేశ్వరుడి గంగడోలు! మెడలోని బంగారపు గొలుసు జిగేల్ జిగేల్మని మెరుస్తుండగా, పైకెగిరి, పాయలుగా చీలి, సుళ్ళు తిరిగి రకరకాలుగా రోజుకుంటూ గిరజాలు పున్నమనాటి సముద్ర తరంగాల్లా కల్లోల పడుతుండగా ఆ డోలు వాద్యగాడు మనసిచ్చి, లాలించి బుజ్జగించి బుగ్గలు చుంబించి, అంతలో మూతి బిగించి, నుదురు చిట్లించి పెదముఖం పెట్టి సాధించి, చిట్టచివరకు ఉపాయాంతరం లేక దాసోహమన్నట్లుగా తలవంచి పెళ్ళాన్ని ఏలుకోడంలో వున్న వెయ్యి ఒడుపుల్ని తన వాద్య విద్యమూలంగానే విశదీకరిస్తున్నాడు. ఒక్కుమ్మడిగా పెళ్ళికొడుకును అభిషేకించవలసిన చూపుల్ని తనవైపుకు మళ్ళించు కుంటున్నందుకు డోలు వాద్యగాడి పైన కోప్పడుతూ, అతడు ముక్తాయింపులు ముగించగానే నాదస్వరాలు పైకెత్తి, శేషాద్రిని నిర్దేశించి 'అందరూ ఈవైపే చూడాలి! ఇతడే పెళ్ళికొడుకు' అని మేళగాళ్ళ హెచ్చరికలు ధ్వనిస్తున్నాయి. మేళం చుట్టూ నిల్చుని సంగీత రసాస్వాదనలో ఒళ్ళు మరచిన రసికులు కొందరు తమకు తలా ఒక డోలూ, నాదస్వరమూ లేని కొరతను చిటికెలు వేయడం మూలంగా, తలపంకించడం మూలంగా సర్దుబాటు చేసుకుంటున్నారు. పెళ్ళి కుమారుడి వెనుక వైపున పట్టు చీరలు కట్టుకున్న పెద్ద ముత్తయిదువుల దగ్గరినుంచీ, పరికిణీలు కట్టి ఓణీలు వేసుకున్న కన్నెపడుచుల వరకూ వివిధ వయోరూపలావణ్యాలతో ఒప్పారుతున్న తన్వంగులు ఈ వూరేగింపునే గాదు, ధరిత్రిచరిత్రను సైతం ముందుకు నడిపిస్తున్నది మేమే నన్నంత ధీమాతో, మత్తేభాలతో పోటీ పడుతూ, మరాళాలకు సవాళ్ళు విసురుతూ అడుగులు కదిలిస్తున్నారు........

దొంగ చూపులతో తన వైపోసారి చూచుకున్నాడు శేషాద్రి. ఫరవాలేదు! తను గూడా ఏమంత నాసి రకం పెళ్ళికొడుకులా లేడు. చుంగులు జీరాడుతున్న పంచకట్టు. మిసమిస లాడుతున్న సిల్కు లాల్చీ. కుడిభుజం పైనుంచి క్రిందికి తీసి ఎడమ వైపున ముడివేసిన పట్టు సెలా. మెడలో పుష్పహారం! తనకేం, లక్షణంగా ఉన్నాడు. ఈ పోజులో తనను ఫోటో తీస్తే, ఆ ఫోటోలో తను పుర వీధుల్లో వూరేగుతున్న పిన్నపాళె గాడిలా ఉంటాడు!

శేషాద్రి మళ్ళీ తల పైకెత్తాడు. బారులు తీర్చి నిల్చున్న మంటి మిద్దెల మధ్య పెట్రోమాక్సు లైట్ల వెలుగు వెల్లువల్లో పెళ్ళి వూరేగింపు పూల తెప్పలా సాగిపోతోంది.

శేషాద్రి పెదవులపైన లీలగా ఓ చిరునవ్వు తటిల్లతలా మెరిసి తటాలున మాయమైంది. ఇదేదో నడిమంతరపు సిరిలా ఉంది.

కాకపోతే ఒకరోజు రాచరికంలాంటి దనుకోవచ్చు. మూడు ముళ్ళుపడి ముహూర్తం ముగిసేదాకా తనకు రాజ మర్యాదలు జరుగుతాయి. షోడశోపచారాలు సమకూరుతాయి. కోరితే కొండమీది కోతైనా క్రిందికి దిగి వస్తుంది. ఒరే శేషాద్రీ అంటూ చనువుగా కొందరు. ఇదిగో నాయనా శేషూ అంటూ ముద్దుగా కొందరు. ఇంకా రకరకాల వావి వరుసలతో మరి కొందరు. వీళ్ళందరూ తనను పీటల పైన కూర్చోబెట్టి సంసార సామ్రాజ్యానికి యువరాజ్య పట్టాభిషేకం కట్టి ఎవరి దారిన వాళ్ళు చక్కా వెళ్ళిపోతారు!

అంతవరకూ బాగానే ఉంది. కానీ ఆ తరువాత ?

అర్ధాంగి అనుకూలవతి అయితే సంసారం స్వర్గ సుఖాలకు ఆవాస మవుతుంది. కానైతే అందుకు ప్రతికూలంగా జరగదని మాత్రం పూచీ ఏముంది?

అందుకే మరి, ఎవడో లోకజ్ఞుడు వివాహాన్ని లాటరీతో ఉపమించాడు.

శేషాద్రి విషయంలో లోకోక్తి అక్షరాలా నిజమనిపిస్తుంది. ఎందుకంటే పెళ్ళిచూపుల మిషతోనైనా అతడొకసారి తన జీవితంతో పాలు పంచుకోనున్న అమ్మాయిని చూచే అవకాశాన్ని గోల్పోయాడు. పార్సెలు అంద చందాలనుబట్టే అందులోని వస్తువు ఎలాంటిదో తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నించడం శుద్ధ తెలివితక్కువనుకున్నాడు. లౌకిక జ్ఞానానికి సంబంధించినంతవరకూ తనకంటే ఏడాకులు ఎక్కువగా చదివిన తల్లి ఈ సంబంధం పట్ల మొగ్గు చూపింది గనుక, తాను ప్రత్యేకంగా అమ్మాయిని చూడవలసిన అవసరం లేదనీ, ఆ సంబంధం తనకు మువ్వాటికీ నచ్చినట్టేననీ నిక్కచ్చిగా తేల్చి చెప్పేశాడు.

"హవురా శేషాద్రీ! నువ్వెంతవాడి వయ్యావురా నాయనా! అంతా నా యిష్ట ప్రకారమే జరిగితే ఆ తరువాతనీ పెళ్ళానికి అత్త పోరుండదనే గదూ నీ పథకం!" అంటూ నిస్తూపోయింది పార్వతమ్మ.

"మరి నేను పుట్టింది ఎవరి కడుపులోనే అమ్మా!" అన్నాడు నవ్వుతూ శేషాద్రి.

సన్నాయి మేళంతో సాటిలేని రీతిగా కలనిజమైమీది కెంతో హాయిగా కోరిక తీరుతుండగా జాగ్రత్తగా గుర్రం దిగి నాలుగడుగులు ముందుకు వేసిన శేషాద్రి 'కుడికాలు, కుడికాలు' అంటూ వెనుకవైపు నుంచి వినవచ్చిన కేకను విని హఠాత్తుగా ఆగిపోయాడు.

ఆగిపోయిన శేషాద్రి తన కుడికాలు నొక

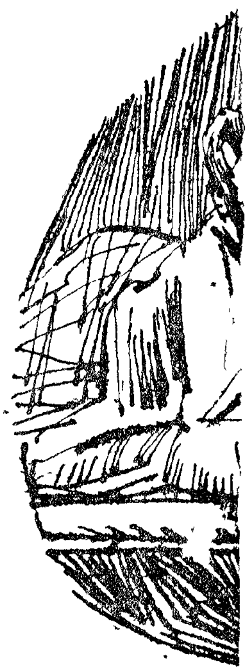

"కాటుక

ఆకళ్ళల్లో ప్ర

అమాయకత్వం!

"లోకజ్ఞ

కోడలుగా పరి

శేష ద్రి

మధురాంతకం

ేకలమధ్య అరవిచ్చుకున్న కలువపువ్వుల్లాంటి కళ్ళు.
ంచమంటే ఏమిటో ఈమెకు తెలియదేమో ననిపించే
..."
కు కాణాచిలాంటి తనతల్లి ఏమిచ్చి ఈమను తన
చింది?"
జాలిపడ్డాడుగూడా! ...

కొత్త చెప్పులు

రాజారాం

సారి జాడించి చూచుకున్నాడు గూడా! అది పదిలంగావే ఉంది.

"అది కాదురా శేషాద్రీ! మొదట కుడి కాలు పెట్టాలి" అంటూ ఓ ముసలాయన ముందు కొచ్చాడు.

"ఓహో అదా! చంపేశావుపో బాబాయ్ ..." అన్నాడు శేషాద్రి.

"శుభమా అని పెళ్లి చేసుకుంటూ అదేం మాటరా నాన్నా! రక్షించావుపో అనాలి ..." అన్నాడు శేషాద్రి బాబాయి.

ఒకటి రెండు క్షణాల పాటు ఆ మాట నిజమే కాబోలు ననుకున్నాడు శేషాద్రి. సమయానికి ఆపద్బాంధవుడిలా బాబాయి హెచ్చరించాడు కాబట్టి సరిపోయింది గానీ లేకుంటే ఏమై ఉండేది? మనిషి కున్నవి రెండంటే రెండే పాదాలు గనుక, వాటిలో ఏదో ఒకటి కదిలించకపోతే నడక సాగదు గనుక తను ఎడమ పాదం మోపినా మోపి ఉండవచ్చు. మోపితేఏమై ఉండేది? ఈ ప్రశ్నకు స్పష్టమైన సమాధానం లభించదు. లేదంటే అను మానానికి జవాబుగావెయ్యి అనుమానాలు స్ఫురిస్తాయి.

శేషాద్రికి చాదస్తాలంటే గిట్టవు. ఉదయం లేచింది మొదలు, రాత్రి పడుకునే వరకు అడు గడుగునా ప్రతికార్యకలాపానికి ఎదురయ్యే మూఢ విశ్వాసాలను జాతిజీవనంలో నుంచే పెకలించి వేయాలని శేషాద్రి కలలు కనేవాడు. అవకాశం దొరికినప్పుడు సభల్లో ఉపన్యసించేవాడు గూడా!

మాటలు కోటలు దాటుతాయి కానీ కాళ్ళు గడపదాటవంటారు. ఆమాట శుద్ధ అబద్ధం! ఎందుకంటే శేషాద్రి కాళ్లు అవలీలగా గడపను దాటేశాయి. ఆ దాటడంలో ప్రయత్న పూర్వకంగా నైతేనేమి అప్రయత్నం నైతేనేమి మొట్టమొదట అతని కుడిపాదమే మామగారింటిని పావనం జేసింది.!

పచ్చివాసనలు వీస్తున్న పచ్చని కొబ్బరి మట్టల పందిరిక్రింద నుంచీ నడిచి వెళ్ళి, నట్టింట్లో తనకోసం పరిచిన చాపపైన కూర్చు న్నాడు శేషాద్రి. పనులతొందర మూలంగా అంత వరకూ పెళ్లికొడుకును చూడలేకపోయిన ఆడ పెళ్లివారు ఒక్క పెట్టున శేషాద్రి చుట్టూ మూగి పోయారు. వీధిలోనుంచి పందిరి క్రిందికి వినవచ్చిన వాద్యఘోష తాకిడికి, చాపలపైన పడుకుని నిద్ర పోతున్న పసికుంకలు ఉలికిపడి లేచి కూచుని రాగాలాపన ప్రారంభించేశారు. శేషాద్రి కూర్చున్న చోట గాలి కదలడంలేదు. కనిపించిన ప్రతి ముఖమూ కొత్త ముఖం కావడంవల్ల నైతే నేమి, అందరూ తనవైపు పరిశీలనగా చూస్తుం డడంవల్ల నైతేనేమి శేషాద్రి మానసికంగా గూడా ఉక్కిరిబిక్కిరై పోసాగాడు.

నిమిషాలు దొర్లిపోతున్నాయి, అక్కడ తనెంత సేపలా నిశ్చలంగా కూర్చోవాలో శేషాద్రికి తెలిసి రావడంలేదు. ఎంతగా తను నిర్లిప్తంగా ఉండ డానికి ప్రయత్నించినా, సుముహూర్తం దగ్గ రించినకొద్దీ తన పని ముళ్ళపైన కూర్చున్న ట్టుంది. పెళ్లికూతురు కనిపించేదాకా తన పరి స్థితి యిలాగే ఉంటుందేమో! ఐనా తొందరపడి లాభమేముంది? దీక్షావిధి సాంగోపాంగంగా పరి పూర్తి అయితేకానీ యిష్టదేవత ప్రత్యక్షం గాదు.

గడియారం చూచుకున్నాడు శేషాద్రి. గంట పది కావస్తోంది.

పదిన్నరకల్లా భోజనాలు వడ్డించేశారు. చివరి పంక్తి లేచేసరికి ఏన్నెండు దాటింది.

భోజనానంతరం భుక్తాయాసమైనా తీరక మునుపే శేషాద్రిని తీసుకెళ్లి నలుగులకు కూర్చో బెట్టారు. చెంపలకూ, చేతులకూ గంధం పూసి, పన్నీటి జల్లులో ముంచి లేవనెత్తారు. చల్ల చల్లగా చలిగాలి వీస్తున్న ఆ అర్ధరాత్రి సమయాన ఈ నలుగుల తతంగం శేషాద్రి కేమంత సుఖా వహంగా లేదు. ఐనా అతడు పెదవి కదపకుండా, కదలని పెదవిపైన మందహాసం చెదరకుండా అక్కడ తన పాత్రను సక్రమంగానే నిర్వహించాడు.

చివరకు అభ్యంగనాలు గూడా ముగిశాయి. పట్టు పంచ గట్టుకుని, నడుముకు ఉత్తరీయం బిగించిన పురోహితుడు ముక్కాలి పీటపైన కలశ స్థాపన చేసి వివాహకార్యక్రమానికి నాంది వాచకాలు చదువుతున్నాడు. రాత్రంతా నిద్ర లేక స్వల్పంగా ఎరుపెక్కిన కళ్లతో శేషాద్రి పెళ్లి పీటపైన కూర్చున్నాడు. సందడి చేయవలసిన కుర్రకారంతా నిద్రలో ఉండడంవల్ల పందిరి క్రింద వాతావరణం ప్రశాంతంగా ఉంది. నిరీక్షణా ప్రబంధంలో అంతిమాశ్వాసంలో ఉన్న శేషాద్రికి జరుగుతున్న ప్రతిక్షణమూ తన ఓర్పును పరీక్షిస్తున్న మహాయుగంలాగానే భాసిస్తోంది.

తల వంచుకుని కూర్చున్నాడు శేషాద్రి. పందిరిలో ఏవైపునుంచో గాని మనుషులు లేస్తున్నట్టు, లేచి ఎవరికో దారి చేస్తున్నట్టు సన్నగా అలికిడి వినవచ్చిం దతనికి! తటాలున తల పైకెత్తాడు శేషాద్రి. ముత్తయిదువ ఒక్కర్తు దారి జూపు తుండగా, కన్నెపడుచు ఒక్కతె ముందుకు నడిపిస్తుండగా పెళ్లికూతురు మెల్ల మెల్లగా పీటల వైపు సాగి వస్తోంది.

ఒకటి ... రెండు .... మూడు .... శేషాద్రికి ఆ మూడు క్షణాలపాటు అనిమిషత్వం సిద్ధించింది.

ఆమె పొడుగరి కాదు. అలాగని పొట్టిగా, బొద్దుగా లేదు. రెపరెపలాడుతున్న పట్టు చీరలో ఆమె ఉత్సవానికి బయల్దేరిన దేవీ విగ్రహంలా ఉంది. శరీరచ్ఛాయ అచ్చమైన ఎరుపు గాదు. గులాబీ రేకుకు మల్లె తెలుపు కలిసిన ఎరుపు. కాటుక రేఖల మధ్య అరవిచ్చుకున్న కలువ పువ్వుల్లాంటి కళ్లు. ఆ కళ్లల్లో ప్రపంచమంటే ఏమిటో ఈమెకు తెలియదేమో ననిపించే అమాయకత్వం! శేషాద్రి ఆశ్చర్యపడ్డాడు—లోకజ్ఞతకు కాణాచి లాంటి తన తల్లి ఏమిచూచి ఈమెను తన కోడలుగా వరించింది ?

శేషాద్రి జాలిపడ్డాడు గూడా! ఈ అమ్మాయిని గనుక యింతకుమునుపే చూచివుంటే తనీ పెళ్లికి సమ్మతించేవాడు కాడేమో! అందం చాలక కాదు! అద్దాల బీరువాలో పదిలంగా ఉంచుకుని కనుల పండుగా చూచి ఆనందింప దగిన అందమైన వస్తువును నేలపైకి గిరవా టెట్టడం తనకు మనస్కరించదు. బొమ్మ పెండిండ్లకు పోనొల్లనని బిడియపడే బాల ఎక్కడ ? రణరంగ మెక్కడ ? స్నిగ్ధ సుందరమైన ఈ లావణ్యం

కష్టతెప్పర

గృహకృత్యాల అలజడిలో బడలిపోవడం తను చూడ లేడు. అంతగా కాదు కూడదీ అమ్మాయినే చేబట్టాలని తల్లితోబాటు తన హృదయం కూడా పట్టుబట్టివుంటే, అప్పుడు సైతం తను తొందరపడేవాడు గాదు. నాలుగేళ్లపాటు ఓపిక పట్టమని నచ్చజెప్పి—ఆ వ్యవధిలో కుటుంబ జీవితానికి సంబంధించిన పాఠాలను శ్రద్ధగా అధ్యయనం చేయవలసిందని తనే అమ్మాయికి సలహా యిప్పించి వుండేవాడు!

ఆకుల గుబురులో అణగిమణగి ఉన్న పుష్ప గుచ్ఛంలా పెళ్లికూతురు పీటపైన ఒదిగి కూర్చుంది. శేషాద్రి ఓరకంటి చూపులు బారులు కట్టిన తుమ్మెదలై ఆ కన్నెపడుచు ముఖ సౌందర్యాన్ని గ్రోలడానికి ఉరకలు వేస్తున్నాయి. శేషాద్రి తనలో తానే నవ్వుకున్నాడు — పెద్దలు చెప్పడాని కేమి! వాళ్లు పెక్కు సూక్తులను నొక్కి వక్కాణించారు. వాటిలో రూపం కన్నా గుణం ప్రధానమన్నది ఒకటి! కానీ మున్ముందుగా కళ్ల ఎదుట ప్రత్యక్షమయ్యే రూపాన్నిగురించి పట్టించుకోక పోవడం మానవుడి స్వభావం గాదు. మాటా పాటా, నవ్వూ నడకా, సిగ్గూ, చిరుకోపమూ లాంటి వెయ్యి హంగు లున్నాయి రూపానికి! ఇన్ని దారాలు పెనవేసి పేనిన త్రాళ్లతో వూగే శృంగారడోల రూప సౌందర్యం!

కానీ సృష్టిలో అందమైన ప్రతిదీ అభిలషింప దగినదిగా వుండటంలేదు. చూపులకే గానీ మేపులకు పనికిరాని పళ్లెన్ని లేవు! కళ్లకు కమనీయంగా కనిపించి, దగ్గరికి రాగానే ముక్కులు మూసుకోవలసిన పువ్వు లెన్ని లేవు! వెయ్యిరేకుల జలజాని కున్న అందంతో పోల్చి చూస్తే, మల్లెమొగ్గ ఏపాటిది ? ఐతేనేం, మల్లెమొగ్గ కమ్మని తావికి కాణాచి. దాంభిక ప్రవృత్తికి నిలయం లాంటి తామర పువ్వును తలలో పెట్టుకునేవారు లేరు. పూజావిధుల కది సుతరామూ పనికిరాదు. తరుణులు తలదాల్చడానికైనా, పరమేశ్వరుడి పాద సేవ కైనా ఉపకరిస్తున్నవి నిరాడంబరతకు, వినమ్రతకు నెలవులైన మల్లె మొగ్గలే! అందుకే

> డాక్టరు—ఏమండీ, పడిశం పట్టినప్పుడు రాత్రులు మీ పళ్ళు గజగజ లాడతాయా ?
>
> రోగి—ఏమో చెప్పలేనండి అవి రాత్రులు బీరువాలో ఉంటాయి.
>
> రియాజ్ పాషా (కాకినాడ)

మరి, అందచందాలకంటే ఆత్మసౌందర్యం ముఖ్యమంటారు.

గొలుసుకట్టులా సాగిపోతున్న శేషాద్రి ఆలోచనా స్రవంతి యిక్కడ మలుపు తిరిగింది. తనను పెళ్లికొడుకును చేసి సాగనంపుతూ కళ్ల నీళ్లు పెట్టుకున్న తల్లి ఆకృతి ఆతడి మనోఫలకంపైన నిలిచింది. కుమారుడి పెళ్లి తల్లికి ఆనందహేతువు. ఐతే మంచి సంగీతంలో అపశ్రుతిలా ఈ కన్నీరెందుకు ? బహుశా కారణం ఒకటిగావచ్చు — కుమారుడికి పెళ్లి కావడమంటే అతడిపట్ల తనకున్న బాధ్యతలు పెక్కింటిని తల్లి కోడలికి అప్పజెప్పడ మన్నమాట! ఆ బాధ్యతల్ని కోడలు ఎంతవరకూ సక్రమంగా నిర్వర్తించగలదన్న ప్రశ్నకు కాలమే జవాబు తేల్చి చెప్పవలసి ఉంటుంది. ఈ విషయానికి సంబంధించి లోకులు ఒక మాట చెబుతుంటారు. భర్త యింటికి తిరిగి రాగానే పెళ్లాం వీపు చూస్తుందట! అదే తల్లి అయితే కుమారుడి కడుపు చూస్తుందట! భార్య కన్నెప్పుడూ భర్త సంపాదన మీద! తల్లికి అనుక్షణమూ కుమారుడి అవసరాల పట్ల ధ్యాస. తల్లి కుమారుడు సంతోషంగా ఉన్నాడా, లేడా అని గమనిస్తుంది. భార్య భర్త తనను సంతోష పెడుతున్నాడా లేదా అని వితర్కిస్తుంది. కార్యేషు దాసీ, కరణేషు మంత్రీ — అంటూ భర్తృహరి సహధర్మిణి కుండవలసిన గుణాలను ఏకరువు పెట్టాడు. ఆ లక్షణాలను మననం చేసుకున్నప్పుడు అనుకూలదాంపత్యం భగవంతుడు ప్రసాదించవలసిన వరమనిపిస్తుంది!

శేషాద్రి పరధ్యానంలో ఉండగానే పురోహితుడు అచారా లన్నింటినీ సాంగోపాంగంగా నిర్వర్తించి ముహూర్త మేళం కానివ్వమని కేక పెట్టాడు.

*   *   *

అప్రస్తుతమైన పరామర్శలతోనూ, అసందర్భమైన హాస్యాలతోనూ, ఆయాచితమైన గౌరవాలతోనూ విసుగెత్తిపోయిన శేషాద్రి ఆరోజుసాయంత్రం కాస్త స్వేచ్ఛగా వూపిరి పీల్చుకోడానికి వీలుగా వూరికి దూరంగా పారిపోయాడు. ఆందోళనలకు, గందరగోళాలకు ఆలవాలమైన శబ్ద ప్రపంచంలో నుంచి బయటపడి మౌన ప్రపంచంలోకి చొచ్చుకపోయినకొద్దీ శేషాద్రి మనసుకు శాంతి లభిస్తోంది. శాంతములేక సౌఖ్యము లేదంటాడు త్యాగరాజు. శాంతం ఆయనకు సంగీతం ద్వారా లభ్యమైంది. తనకు ఏకాంతంలో లభ్యమవుతుందేమో! — నడుస్తూ నడుస్తూ ఆలోచనలో పడ్డాడు శేషాద్రి .... అదేం విచిత్రమో గానీ, ఈ వ్యావహారిక జగత్తులో ఎలాంటి అమందానందంలోనైనా సరే, ఒక ఆవేదన అంతర్లీనమై వున్నట్టుంది. సంబరాలన్నింటికీ తలమానికమైన సంబరం వివాహం. సృష్ట్యాది నుంచీ పరిణతి నందుతూ వచ్చిన మానవ నాగరకతలో చెప్పుకోదగ్గ గొప్ప మజిలీ వివాహం. మూడుమాసాలనాడు తనకు వివాహం నిశ్చయమైంది. ఆనాటి నుంచీ తన హృదయం కడుపు నిండుకూ కొత్తనీటిని పెట్టుకున్న చెరువులా తెలియని

(54-వ పేజీ చూడండి)

కమ్మతెమ్మెర

(34 వ పేజీ తరువాయి)

ఆనందంతో దబుకలెత్తి పోతూనే ఉంది. అప్పుడప్పుడూ మానసాకాశంలో తటిల్లతలా మెరసి మాయమైపోతూ వచ్చిన తన ఊహాసుందరి విస్పష్టమైన రూపాన్ని ధరించి తన కోసం వేచి చూస్తోందన్న భావన మదిలో మెదలిన ప్రతిసారీ హృదయవీణ పైన ఆనంద భైరవి రవళించినట్టు తను పరవశుడైపోయాడు. ఆ పరవశత్వం వెనుక మళ్లీ కొన్ని సందేహాలు — తన జీవితాన్ని పంచుకోనున్న ఆ అమ్మాయి ఎలాంటిది ? ఎలా ఉంటుంది ? తల్లి అమెను ముత్తె మంటుంది. పగడ మంటుంది. చిదిమి దీపం పెట్టవచ్చు నంటుంది. స్వరూపాన్ని కళ్ళఎదుట నిలపదు గానీ ఆ వర్ణన పండుగనాటికి గానీ చేతికి రాబోని తినుబండంలా మనసును వూరిస్తూంది.

అసలు వేచివుండడంలోనే మోదమూ, ఖేదమూ, పాలూ, నీరులా కలిసి వున్నాయేమో ! సమాగమాన్ని గురించి తలచుకున్న కొద్దీ మోదం, ఆలస్యమనిపించిన కొద్దీ ఖేదం.

ఎలాగైతేనేం, మూడుమాసాల వ్యవధి ముగింపుకు వచ్చింది.

ఐతే తన గ్రహచారం మాత్రం తనపట్ల వక్రించింది.

ఆవిడ నవ్వితే తనిప్పుడు ముత్యాలు ఏరుకో గూడదట ! ఆవిడ పెదవి కదిపితే ఆ మాటల మకరందాన్ని ఆస్వాదించ గూడదట ! ఆ మంచి రోజు కోసం తనింకా నాలుగు రోజులు వేచి వుండాలని ఆంక్ష విధించారు పెద్దలు !

సంధ్యా సౌందర్యాన్ని విలోకిస్తూ ఏటి యిసుక తిన్నెపైన కూర్చున్నాడు శేషాద్రి. ఆకసంలో మబ్బులు, గాలిలో పక్షులు, నీటి పాయలో చేపలు అన్నీ జంటలు జంటలుగా పరుగెడుతున్నాయి. శేషాద్రి కళ్ళు మూసుకున్నాడు. ఏటి ప్రక్కన చెట్లగుబురులోనుంచి క్రొత్తగా జతకట్టిన కోయిల ఒకటి రసాలకిసలయంతో పదునెక్కిన పంచమస్వరంతో తన ప్రియురాలిని పిలుస్తోంది. శేషాద్రి చెవులుమూసుకున్నాడు !

శేషాద్రి మళ్లీ కళ్లు తెరచి చూచేసరికి కొండలపైన నడయాడే పొగమబ్బుల్లా వెన్నెల వెలుగులు సందె చీకట్లలోకి వ్యాపిస్తున్నాయి.

వూళ్లోకి తిరిగి వస్తూ మార్గమధ్యంలో దారి తప్పాడు శేషాద్రి. లేత వెన్నెల్లో పొలాల గట్ల వెంబడి తిరిగితిరిగి ఏవో కొండ గుర్తుల మూలంగా మళ్లీ దారిలోబడి అత డిల్లు చేరుకునేసరికి రాత్రి తొమ్మిది గంటలైంది. ఆపాటికి మగపెళ్లివాళ్లందరూ భోజనాలు ముగించి తమ కోసం ప్రత్యేకించిన విడిదికి వెళ్లిపోయారు. సాయంత్రం అయిదు గంటలనుంచీ కంటికి కనిపించకుండా పోయిన పెళ్లికుమారుడి కోసం వూరు వూరంతా గాలించిన ఆడ పెళ్లివారికి అతడి పునర్దర్శనం లభించగానే ప్రాణాలు లేచి వచ్చాయి. బహుశా ఏదో నిరాదరణ జరిగి ఉంటుందనీ, అందుపైన అలక సాధించడానికని పెళ్లికుమారు డిలా మాయమై వుంటాడనీ వూహాగానం చేసుకున్న ఆడపెళ్లివారు, శేషాద్రి కనిపించగానే రెట్టింపు మోతాదులో వినయాలు ప్రదర్శింప సాగారు. ఈ తెచ్చికోలు వినయాల తాకిడికి తట్టుకోలేకపోయాడు శేషాద్రి. ఖాద్య పదార్థా లన్నింటినీ ఆకులోనే వదిలిపెట్టి, తొందర తొందరగా తిన్న శాస్త్రం ముగించి పైకి లేచాడు. అల్లుడికి కోపం వచ్చిందని అవతలివాళ్లు భావించడానికి అతడు భోజనం చేసిన పద్ధతి గూడా కొంత వరకూ సహకరించింది .

“ఎక్కడ పడుకుంటావు బావా” అన్నాడు బావమరది.

“ఎక్కడైనా సరే. కానీ కొన్ని షరతు లున్నాయి. మనుషులు మాటాడుతుంటే నాక్కన్ను మూతపడదు. చీమ చిటుక్కుమంటే మెలకువ వస్తుంది. గాలి బాగా వీస్తుండాలి. నాకు తెలిసినంతలో వసారాలో మంచం వేయిస్తే బాగుంటుంది .... ” అన్నాడు శేషాద్రి.

“అబ్బే, మా వూళ్లో చలి ఎక్కువ బావా ! నువ్వు నిభాయించుకోలేవు. పైగా .... ”

బావమరిది మాటకు అడ్డుతగిలి “పరవాలేదు లేవోయ్ ! నీ కెందుకూ, నేనెలాగో సర్దుకుంటానులే” అన్నాడు చిరాకుగా శేషాద్రి.

రెండు మూడు రాత్రులుగా నిద్రలేని కారణం వల్ల పడుకోగానే నిద్రపట్టవచ్చు ననుకున్నాడు శేషాద్రి. ఆ ఆశ అడియాసే అయింది. బావమరది మాటను బలపరుస్తూ చలిగాలి జోరుగా వీస్తోంది. అందుకు తోడుగా దోమల సంరంభం కూడా ఉద్ధృతంగా ఉంది. శేషాద్రి దుప్పటి కోసం పడకవైపు తడివి చూచాడు. తలగడను పైకెత్తి చూచాడు. మంచంపైన పరుపు మాత్రం ఉంది. దుప్పటి లేదు.

శేషాద్రి కా క్షణాన నిజంగానే కోపం వచ్చింది.

ముసుగు బిగదన్నుకోక పోతే తనకు నిద్ర పట్టదు. ఈ రాత్రి కిక తనకు నిద్రపట్టే యోగం వ్రాసిపెట్టలేదేమో ! లేకుంటే తనపట్ల మితిమీరిన పరామరిక చూపెడుతున్న ఆడ పెళ్లివారు దుప్పటి విషయం ఎందుకు విస్మరిస్తారు ?

మడతలు విప్పి అంగవస్త్రాన్ని కప్పుకోడానికి ప్రయత్నించాడు శేషాద్రి. కానీ అది ఆపాదమస్తకానికీ చాలడంలేదు. పాదాలపైకి లాక్కుంటే తల బయట వుండిపోతుంది. తలపైకి తీసుకుంటే పాదాలు బయట ఉండిపోతాయి.

ఇక చేసేదిలేక కాళ్లను కడుపులోకి తీసుకొని చేతుల్ని రొమ్ముపైన దాచుకుని, మాతృగర్భస్థ శిశువులా మంచంపైన ముడుచుకుపోయాడు శేషాద్రి.

కాలం మెల్లగా దొర్లిపోతూంది.

శేషాద్రికి మాగన్నుగా నిద్ర పట్టింది గూడా!

మగతనిద్రలోనుంచి ఉలికిపడిన వాడిలా ఉన్నట్టుండి మేలుకున్నాడు శేషాద్రి. శరీరంపైన ఏదో మెత్తని వస్తువు మెల్లగా పరుచుకుంటున్నట్టు ఓ స్పృహ కలిగిం దతనికి ! విప్పారిన శేషాద్రి కళ్లకు అంగవస్త్రపు పొరలోనుంచీ మంచం దాపున ఓ ఆకారం నిల్చుని ఉన్నట్లు లీలగా భాసించింది. ముఖం పైనుంచీ బట్టను తొలగించడానికి అతడి చేతులు కదిలాయో లేదో, ఆ చలనాన్ని పసిగట్టి తన చేతుల్లోని శాలువా అంచుల్ని అలాగే శేషాద్రిపైకి వదిలిపెట్టి, మంచం దాపున నిల్చున్న ఆకారం చీకటిలోకి జారిపోసాగింది. శేషాద్రి తటాలున చేయిసాచి ఆ ఆకృతిని ఒడిసి దగ్గరికి లాక్కోబోయాడు.

కానీ అప్పటికే ఆ నీడలాంటి ఆకారం చెయ్యి దాటి పోయింది. శేషాద్రి చేతికి జడ మాత్రం దొరికింది. ఆ జడ కూడా ఒకటి రెండు క్షణాలు గిలగిలలాడి చేతి వ్రేళ్లమధ్యనుంచీ జారిపోయింది. జడ పొడుగునా గ్రుచ్చుకున్న చేమంతుల్లో నాలుగు పువ్వులు మాత్రం శేషాద్రికి దక్కాయి.

అరచేతిలో విరిసి నవ్వుతున్న చేమంతుల్ని చూస్తున్నాడు శేషాద్రి. చేమంతులు కావు — ఇవి నవజీవనానందానికి చిహ్నాలు. పవిత్రమైన అనురాగ బంధానికి సాక్ష్యాలు. మనసిచ్చి మనసు పుచ్చుకోగల అర్ధాంగి కోసం వరపడగా, భగవంతుడు తన కిచ్చిన వరాలు !

చేమంతి పువ్వుల కమ్మని తావిలో తన్మయుడౌతూ, వెచ్చని శాలువా కింద ఒళ్ళు విరుచుకున్నాడు శేషాద్రి !

★

పత్రికా విలేఖరి—“మీరు ఇంత డబ్బు ఎలా కూడబెట్టగలిగారో చెబుతారా ?”

కోటీశ్వరుడు — “అబ్బో, అదో పెద్దకథ. చాలాసేపు పడుతుంది. అయినా చెబుతాను. ఉండండి” అని “అన్నట్లు ఎందుకు ఈదీపం? ఆర్పేస్తాను. నూనైనా మిగులుతుంది” అంటూ దాన్ని ఆర్పివేశాడు.

ప. విలేఖరి–“అయితే మీరు చెప్పనక్కరలేదు! నాకు అర్థమైంది” అంటూ అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

రియాజ్ పాషా, (కాకినాడ).